

اتاق بازرگانی تهران با ارسال طرحی به هیئت دولت برای مدیریت سوخت، پیشنهاد داد، نرخ بنزین آزاد شده و در مقابل، یارانه ۲۵۰ هزار تومانی به هر خانوار ایرانی با مکانیزم واریزی به کارت یارانه اختصاص یابد. به گزارش «مهر»، مسعود خوانساری، رئیس اتاق تهران دراین باره، گفت: «طبق تجربه در گذشته به هر خودرو ۶لیتر بنزین با نرخ یارانه‌ای می‌دادیم، اما اکنون به جای ۰۶لیتر بنزین، می‌توانیم یارانه ۲۵۰ هزار تومانی نقلی برای حمل‌ونقل با استفاده از مکانیزم kartی که یارانه نقلی به آن واریز می‌شود، به هر خانواده پرداخت کنیم، یعنی به‌جای اینکه بنزین را به هر خودرو بدهیم، به خانوار بدهیم، «وی تأکید کرد: «مزیت بزرگ اجرای این طرح، صرفه‌جویی در مصرف سوخت است.»

«آتی‌ه‌نو» تحولات اخیر بازار جهانی طلای سیاه و تاثیر آن بر اقتصاد ایران را بررسی کرد

قدرت‌نمایی ایران در بازار جهانی نفت

● **مجتبی کاوه**
● **روزنامه‌نگار**

معامله‌گران بازار جهانی نفت، این روزها با نیتوبات قیمت‌هایی که هر هفته میل به افزایش دارند، دست به گریبان هستند. اعضای اوپک به‌خصوص عربستان سعودی- و کشورهای نفتی خارج از اوپک و در راس آن‌ها روسیه، اگر هیچ انگیزه سیاسی هم نداشته باشند با دیدن قیمت‌هایی که مرز ۸۰ دلار را رد کرده - پیدا و پنهان- در کار افزایش تولید و کسب درآمد بیشتر هستند، اما آنچه اثر این افزایش تولید را خنثی می‌کند آغاز مجدد و قریب‌الوقوع تحریم‌های نفتی ایران است. دولتمردان ایران از افزایش درآمدهای نفتی کشور با وجود کاهش صادرات در شش ماهه نخست سال ۹۷ سخن می‌گویند و معتقدند، با آغاز تحریم‌ها، تداوم افزایش قیمت طلای سیاه، کاهش حجم صادرات نفت را جبران خواهد کرد. از سوی دیگر، به نظر می‌رسد سازوکارهایی برای ورود بخش خصوصی به تجارت نفت در حال شکل گرفتن است تا علاوه بر آنکه این عرصه از انحصار دولتی خارج شود، آمریکا نیز برای تحریم نفت ایران با چالش‌های تازه‌ای روبه‌رو شود. این تحولات و پیامدهای آن بر اقتصاد ایران را با کارشناسان به بحث گذاشتیم که در ادامه نقطه‌نظر آن‌ها را می‌خوانید.

■ تاب‌آوری اقتصاد ایران در شرایط تحریم، دستاورد افزایش قیمت نفت

دکتر نرسی قربان، کارشناس اقتصاد انرژی، درباره تحولات بازار جهانی نفت و پیامدهای آن بر اقتصاد ایران به «آتی‌ه‌نو» می‌گوید: «بازار نفت با آغاز فصل سرما در نیم‌کره شمالی که عمده کشورهای متقاضی نفت در آن متمرکز هستند به‌صورت فصلی رو به افزایش تقاضا حرکت می‌کند و تحرک مثبت اقتصاد چین، هند، اروپا و آمریکا طی یک‌سال و نیم اخیر نیز به این افزایش تقاضا دامن زده است. از سوی دیگر، کاهش تولید مقطعی در نروژ، مکزیک، لیبی و ونزوئلا به دلیل مسائل فنی یا سیاسی، بازار را با فزونی تقاضا بر عرضه مواجه کرده، این در حالی است که بزرگ‌ترین تنش در بازار را هم با آغاز تحریم نفتی ایران از اواسط آبان ماه در پیش داریم.» این کارشناس اقتصاد انرژی با بیان اینکه بازار نفت در شرایط فعلی تاب کاهش دو میلیون بشکه‌ای نفت ایران را ندارد، افزود: «عربستان سعودی ظرفیتی برای جبران کسری نفت ایران از بازار را ندارد و آنچه توسط مقامات این کشور در این باره گفته می‌شود بیشتر جنبه سیاسی دارد، روسیه این ظرفیت را روی کاغذ دارد، اما اینکه بتواند و بخواهد با افزایش عرضه نفت، کسری نفت ایران را جبران کند با اما و اگرهای فنی و سیاسی بسیار زیادی همراه است.» وی تصریح کرد: «چشم‌اندازی که اکنون تا پایان ۲۰۱۸ و نیمه اول ۲۰۱۹ مشاهده می‌شود، فزونی نسبی تقاضا بر عرضه و تداوم روند افزایش قیمت است و اگر ایران از کانال‌های خاص دوران تحریم، موفق به صادرات نفت شود، می‌توان گفت درآمدی که کسب می‌کند به دلیل قیمت‌های بالای نفت تا حدودی جبران‌کننده کاهش صادرات است.»

عرضه نفت خام در بورس انرژی که به‌تازگی مورد تصویب قرار گرفته است از نظر کارشناسان زمینه‌ساز ورود بخش خصوصی به تجارت نفت است.

قربان افزود: «این نکته را باید مورد تأکید قرار داد که افزایش قیمت نمی‌تواند درآمدی را که بدون تحریم از صادرات نفت به دست می‌آمد را برای کشور ما ایجاد کند، اما به هر حال تاب‌آوری اقتصاد ما را در شرایط تحریمی افزایش خواهد داد.»

■ حذف نفت ایران از بازار عملاً ممکن نیست

رئیس کمیسیون اقتصادی مجلس نیز معتقد است، با افزایش قیمت نفت، اقتصاد ایران مشکلی در تأمین منابع لازم برای پشت سرگذاشتن تحریم نخواهد داشت. محمدرضا پورابراهیمی در این باره به «آتی‌ه‌نو» گفت: «عربستان سعودی تلاش زیادی کرد که روند افزایش قیمت نفت را در آستانه آغاز تحریم نفتی ایران توسط آمریکا، متوقف کند، اما این اتفاق نیفتاد و در واقع بازار جهانی نفت شاهد قدرت‌نمایی نفتی ایران بود. حذف نفت ایران از بازار عملاً ممکن نیست و کاهشی هم که برخی کشورها در واردات نفت از ایران با فشار آمریکا ایجاد کردند عملاً به افزایش قیمت نفت دامن زد.» پورابراهیمی خاطرنشان کرد: «از

طرفی، اروپایی‌ها در حال ایجاد سازوکار تضمین بازرگشت منابع حاصل از فروش نفت به ایران برای حفظ برنامه هستند و ایران با وجود کاهش حجم صادرات نفت، منابع لازم را از نفت صادراتی خود کسب خواهد کرد. این شرایط موجب می‌شود ارز لازم برای اقلام ضروری- از جمله غذا و دارو- و نیز ارز لازم برای بخش تولید و صنعت در اختیار ما باشد و تلاحم‌های اقتصاد نیز با تدابیری که اندیشیده شده در حال برطرف شدن است.»

■ تجربه اندک بخش خصوصی در تجارت نفت

از سوی دیگر، عرضه نفت خام در بورس انرژی که به‌تازگی

کتی‌نو | ۰۵

یادداشت

● **محمدرضا شهیدی**

ورود بخش خصوصی واقعی به تجارت نفت

جنگ اقتصادی آمریکا علیه ایران به طور مشخص درآمد نفتی کشور را هدف قرار داده و بدیهی است که برای مقابله با این موضوع باید چاره‌ای اندیشیده شود. عرضه نفت خام در بورس انرژی به یک دهه قبل برمی‌گردد و در آن زمان نیز برای مقابله با تحریم‌ها، عرضه نفت در بورس کالا در دستورکار قرار گرفت، اما بنا به دلایلی خصوصاً مخالفت وزارت نفت، عملیاتی نشد. مجدداً پس از دور جدید تحریم‌های آمریکا، بحث عرضه و فروش نفت خام در بورس شدت گرفت و به‌طور رسمی اعلام شد که طرف چند روز آینده این اقدام انجام شود. نکته مهم در مورد این طرح، امکان ورود بخش خصوصی واقعی به تجارت نفت است. برخی ملاحظات در این زمینه عبارت است از:

۱- فروش نفت خام منحصر به عرضه در بازارهای خارجی نبوده و می‌تواند فروش قسمتی از نفت خام در داخل کشور را پوشش دهد و امکان جبران کاهش فروش در بازارهای بین‌المللی را داشته باشد.

۲- قیمت فروش به‌صورت دلاری تعیین می‌شود، ولی تسویه‌حساب و تسویه‌وجه به‌صورت ارزهای دیگر هم وجود دارد و مرجع نرخ هم سامانه سناس، لذا این روش نیز قابلیت انعطاف‌پذیری در خصوص پرداخت را بالا می‌برد.

۳- محموله‌ها به‌صورت ۳۵ هزار بشکه‌ای، حدود پنج تنی عرضه می‌شود، بنابراین امکان جذب خریداران با حجم کم را متصور بوده و در صورت خرید با حجم بالاتر ضریبی از ۳۵ هزار بشکه تا یک میلیون بشکه قابل معامله است.

۴- مقرر شده تحویل به‌صورت فوب جزیره خارك باشد، لذا حمل نفت با خریدار است و یکی از مهم‌ترین موانعی که دولت با آن روبه‌رو بوده، نیمه نفت کش هاست که توسط بخش خصوصی قابل حل است.

۵- خرید به‌صورت ۲۰ درصد پیش‌پرداخت و ۱۰ درصد ضمانت‌نامه بانکی انجام می‌گیرد و تسویه‌وجه نیز ۵۰ روز پس از بازگیری امکان‌پذیر است، لذا با در نظر گرفتن حدود یک ماه از زمان حمل توسط نفت کش‌ها و رسیدن به مقصد، به نظر می‌رسد امکان تسویه و جوجه‌طرف این مدت قابلیت اجرایی دارد.

۶- موضوع مهم دیگر این است که امکان خرید برای تمامی شرکت‌های داخلی و خارجی مهیا شده است. به عبارتی، همه کسانی که توان عملیاتی و مالی داشته باشند، می‌توانند نسبت به خرید نفت اقدام کنند. شاید این کار زمینه‌ورود بخش خصوصی واقعی به حوزه نفت را فراهم کند، حوزه‌ای که تاکنون بخش غیردولتی از ورود به آن، منع می‌شد. در صورت تحقق این مهم و موفقیت بخش خصوصی، اثرات آن در سایر بخش‌ها نیز قابل تسری خواهد بود.

۷- رفع مشکل مقصد نهایی محموله‌های صادراتی نفتی و عدم درج مقصد نهایی، توان مقابله با تحریم‌ها توسط بخش خصوصی را بالا می‌برد و حجم محموله‌ها متناسب با نفت‌کش‌های کوچک می‌تواند مشتریان خود را در بازارهای بین‌المللی داشته باشد. این تصمیم‌ها و اقدام‌ها در حال حاضر روی کاغذ برنامه‌ریزی شده و ممکن است در عمل نیاز به اصلاحات داشته باشد، اما عزم جدی دولت خصوصاً وزارت نفت، می‌تواند راهگشای مقابله با کاهش فروش نفت در بازارهای بین‌المللی باشد.

کارشناس اقتصادی

باشد، اما از آنجایی که بخش خصوصی مشمول تحریم نیست، این اقدام مزیتی برای عرضه نفت، همچنین فروش راحت‌تر آن است.» وی در ادامه با توضیح اینکه منظور از سازوکار عرضه نفت در بورس، مهیاشدن مقدمات اجرای آن است، ادامه می‌دهد: «به‌عنوان مثال، به‌منظور این کار باید اعتبار اسنادی باز کنند، سپرده نقدی بدهند و تمامی زیرساخت‌های لازم را مطالعه و بررسی کنند و البته این حجم عرضه نیز باید چقدر باشد، لازم به توضیح است، اما همان طور که ذکر شد از آنجایی که بخش خصوصی محدودیتی برای عرضه ندارد، تجارت نفت در زمان تحریم را تسهیل می‌کند.» پدیدار با توجه به زمان بر بودن نتیجه‌گیری از این طرح، تأکید می‌کند: «از آنجایی که در آغاز فروش ممکن است نرخ‌های مطرح‌شده از سوی متقاضیان، پایین باشد و همین امر نیز نرخ سود عرضه را پایین بیاورد، نباید منتظر فروش نفت در مراحل اولیه با قیمت‌های بالا یا مطلوب بود، چراکه مزیت این طرح در بلندمدت خود را نشان می‌دهد. مسئله دیگر به تجربه اندک بخش خصوصی در تجارت نفت برمی‌گردد. این اقدام قبل از هر چیز نیازمند افراد حرفه‌ای در بخش خصوصی و شرکت‌های باتجربه است که این امر نیز نتیجه‌گیری کوتاه‌مدت از فروش نفت را منتفی می‌کند، بنابراین در صورتی که اجرای این طرح با سازوکاری باشد که مدنظر بخش خصوصی است و عرصه را برای فعالیت این بخش در فروش نفت بازتر کند، امکان اینکه بخش خصوصی در این زمینه تجربه‌اندوزی و بازاریشناسی کند، وجود دارد. قیمت و شرایط فروش عرضه نفت نیز در این صورت به سرانجام بهتری می‌رسد. البته هم دولت و هم مسئولان در حوزه وزارت نفت نباید به ورود بخش خصوصی به حوزه فروش نفت به‌عنوان امری کوتاه‌مدت بنگرند.»

■ توانایی مالی کم بخش خصوصی برای تجارت نفت

حمیدرضا صالحی، دبیرکل فدراسیون صادرات انرژی و صنایع وابسته نیز در این خصوص به «آتی‌ه‌نو» می‌گوید: «بخش خصوصی طی این سال‌ها در شرایط سخت و دشوار در کنار دولت بوده و اگر به ظرفیت‌های این بخش، توانایی، همچنین مدیریت آن اعتماد کنیم، طبیعتاً می‌توانیم بخش زیادی از محدودیت‌های عرضه نفت را در شرایط تحریم و حتی غیر از آن مرتفع کنیم. مانوری که بخش خصوصی در عرضه نفت می‌دهد، نقصان‌های وارده در حوزه خرید و فروش نفت را جبران می‌کند.» وی در ادامه در خصوص چگونگی ورود بخش خصوصی به فروش نفت و صادرات آن، ادامه می‌دهد: «فعالان بخش خصوصی به‌صورت منفرد یا دسته‌جمعی قادر به شرکت در این پروژه نفتی هستند، اما به نظر می‌رسد آنچه در عمل قابل اجرا باشد ورود بخش خصوصی در قالب کنسرسیوم‌هایی باشد که فعالیت آن را سادتر خواهد کرد.» شایان ذکر است، طبق آنچه در فرایند عرضه نفت در بورس مقرر نشده است، فروش نفت خام به‌صورت ۲۰ درصد ریالی و ۸۰ درصد ارزی خواهد بود که تسویه بخش ریالی به‌صورت نقدی قبل از تحویل محموله و تسویه بخش ارزی به‌صورت اعتباری، با ارائه ضمانت‌نامه بانکی تعهد پرداخت ریالی معتبر از بانک‌های مورد قبول شرکت ملی نفت ایران، پس از تحویل محموله صورت می‌گیرد.

شفافیت، نتیجه عرضه نفت در بورس

شرایطی به‌وجود می‌آورد که از طریق آن، بخش خصوصی واقعی سود می‌برد. در طرف مقابل باید واکنش خریداران نفت و بازار را سنجد. تاجران و فعالان می‌توانند به شرطی که هوشمندانه و با درایت رفتار کنند، از این تجارت سود بزرگی ببرند. مهم‌ترین دلیل سودآوری نفت و فروش آن در بورس، تعهد و اقدامات بخش خصوصی برای فروش نفت است. بورس، ابزار معامله است و در همین حد باید از آن انتظار داشت. آنچه نتیجه معاملات نفت و فروش آن را با استفاده از امکانات بازار سرمایه فراهم می‌کند، عملکرد و نوع واکنش طرفین معامله، یعنی متقاضی و عرضه‌کننده نفت است. بر همین اساس ممکن است در آغاز به این دلیل که بازار هنوز کم‌عمق است و بستر معاملات رونق نگرفته،

کارشناس بازار سرمایه

در عرضه این محصولات در بورس کالا، دیده می‌شود. رویکرد سیاست‌گذاران نیز تشویق فعالان و نگاه‌های مختلف اقتصادی به‌منظور عرضه محصولات از طریق بورس کالا است که متأسفانه برخی برای فرار از شفافیت، از آن گریز کنند.

چنین پیشنهادی در مورد پتروشیمی‌ها قبل‌تر داده شد و حالا در آستانه تحریم‌ها همان طور که خبرها نیز گویای آن است، دولت تصمیم‌گرفته نفت را وارد بازار سرمایه کند و بخشی از فروش نفت ایران را برعهده تاجران و بخش خصوصی بگذارد و فعالان بخش خصوصی نیز فروش نفت را به‌صورت خردتر بازارپایی کنند. ورود بخش خصوصی به تجارت نفت، همچنین شفافیت بورس،

● **یادداشت**

● **مهدی طهانی**

اندک نگاهی به فضای که طی این سال‌ها در بورس کالا به‌منظور فروش محصولات شکل گرفته، نشان می‌دهد، بورس، تجربه خوبی در زمینه عرضه محصولات مختلف از فلزی گرفته تا معدنی و پتروشیمی دارد.

معمولاً این محصولات با مکانیزم روشن و توسط شرکت‌های دارای مجوز، در بورس کالا عرضه می‌شوند و تأثیر این اقدام در کاهش قیمت قابل توجه محصولات برای متقاضیان، مشخص است؛ هم قیمت‌ها پایین است و هم ثبات قیمتی